

การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเด็กป๋มในสังคมเมือง

โครงสร้างของอัตลักษณ์เกิดจากการจัดระบบของสังคม โดยสถาบันต่างๆ ในสังคม ได้แก่ สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันสังคม สถาบันการเมือง และสถาบันทางวัฒนธรรม โครงสร้างของอัตลักษณ์จึงเป็นความจริงที่สังคมสร้างขึ้น และย้อนกลับมามีอิทธิพลกับสมาชิกในสังคมนั้น (Rahim , 1992) ในบทนี้จะแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของกลุ่มเด็กป๋มในสภาพแวดล้อมคือสังคมเมือง อัตลักษณ์ทั้ง 4 ประการอันได้แก่ อัตลักษณ์ทางเพศ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ทางถิ่นฐาน และอัตลักษณ์ทางชนชั้น ล้วนแต่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการสื่อสารของกลุ่มทั้งสิ้น

ประเภทของอัตลักษณ์

จากการเฝ้าศึกษากลุ่มเด็กป๋ม พบว่าในกลุ่มสังคมของเด็กป๋มอัตลักษณ์ที่แสดงออกมาทาง การพูดจา การประพฤติปฏิบัติตน และพฤติกรรมการสื่อสาร มี 4 ประการ ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทางเพศ หมายถึง ความสำนึกว่าตนเป็นหญิงหรือชาย แม้ว่าแต่ละบุคคลจะถูกกำหนดมาแล้วว่า ตนเองเป็นหญิงหรือชาย แต่ความสำนึกว่าตนเองเป็นหญิงหรือชายของตนมีมากน้อยแตกต่างกัน การอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองของกลุ่มเด็กป๋ม มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางเพศบ้าง แต่ก็อาจกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ทางเพศเปลี่ยนแปลงไปน้อยกว่าอัตลักษณ์อีกสามด้านอย่างเห็นได้ชัด และสื่อช่วยในการเรียนรู้อัตลักษณ์ด้านนี้มากที่สุดด้วย

2. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หมายถึง ความสำนึกว่าตนมีเชื้อชาติใด เช่น คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยเชื้อสายลาว และคนไทยเชื้อสายเขมร ชาติพันธุ์หรือเชื้อสายเป็นสิ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เด็กป๋มกลุ่มนี้มีคนไทยทางภาคอีสานที่มีเชื้อสายลาวมากที่สุด อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายลาวจึงปรากฏชัดเจนในการศึกษา ถึงแม้ว่าเชื้อชาติจะเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่ความสำนึกว่าตนมีเชื้อสายใดสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อย้ายเข้าไปอยู่

ในสังคมอื่น ดังเช่นกรณีที่พบในการศึกษาครั้งนี้ จะพบว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายลาวได้กลายเป็นปัญหาสำคัญที่เด็กบ๊มต้องประสบเมื่อเข้ามาทำงานในเมือง

3. **อัตลักษณ์ทางถิ่นฐาน** หมายถึง ความสำนึกว่าตนเป็นคนของถิ่นใด ในที่นี้หมายถึงความเป็นคนเมือง และความเป็นคนชนบท ถิ่นฐานหรือภูมิลำเนา เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดมาตั้งแต่แรกเกิด แต่ความสำนึกนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าบุคคลต้องย้ายถิ่นฐานไปที่อื่นเป็นเวลานาน และเกิดความรู้สึกว่าถิ่นฐานใหม่เหมาะสมกับตนเองมากกว่า ความสำนึกเก่าก็จะค่อยเลือนหายไป ดังนั้นจึงพบว่า เด็กบ๊มบางคนมีความเป็นคนเมืองสูงกว่าคนอื่นอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่บางคนยังมีความเป็นชนบทอยู่อย่างเต็มที่

4. **อัตลักษณ์ทางชนชั้น** หมายถึง ความสำนึกว่าตนเป็นคนในชนชั้นบน หรือชนชั้นล่างของสังคม อัตลักษณ์นี้เกิดความเปลี่ยนแปลงชัดเจนที่สุดเมื่อเด็กบ๊มต้องอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมือง และตกอยู่ในสภาพที่ด้อยกว่ากลุ่มต่างๆ หลายกลุ่มในเมือง ความด้อยกว่ามีทั้งด้านฐานะการเงิน สภาพความเป็นอยู่ โอกาสในการศึกษา และอาชีพการงาน ความเป็นคนในชนชั้นบนหรือชนชั้นล่าง แม้จะไม่มีสิ่งที่บ่งชี้ได้ชัดเจนเหมือนกับ เพศ ชาติพันธุ์ หรือถิ่นฐาน แต่ก็เกิดจากสภาพชีวิตความเป็นอยู่โดยรวม นอกจากนี้อัตลักษณ์ทางชนชั้นยังเป็นความสำนึกที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับผู้อื่นในสังคมได้ง่ายที่สุด

อัตลักษณ์แต่ละประการ เป็นลักษณะการมองตนเองในแต่ละแง่มุม การมองตนเองนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ แต่การปรับเปลี่ยดังกล่าวดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป อัตลักษณ์ของกลุ่มเด็กบ๊มที่ปรากฏอย่างชัดเจน มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมการสื่อสารดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. อัตลักษณ์ทางเพศ (Sex Identity)

แม้ว่ามนุษย์จะถูกกำหนดมาแล้วว่า แต่ละคนเป็นหญิงหรือชาย แต่ความสำนึกว่าตนเป็นหญิงหรือเป็นชายของแต่ละคนมีความมากน้อยต่างกัน และปรากฏเป็นพฤติกรรมการใช้สื่อ ดังนี้

กลุ่มผู้ชายมักสนใจเรื่องกีฬา เช่น ฟุตบอล มวย แข่งรถ เพราะกีฬาดังกล่าวมีลักษณะที่ต้องใช้ความเร็ว หรือความรุนแรงเป็นส่วนประกอบ โดยทั่วไปมักจะเปิดรับสื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬา เช่น การรายงานข่าวกีฬา การถ่ายทอดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ และนิตยสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับกีฬา ส่วนกลุ่มผู้หญิงจะมีความสนใจในเรื่องใกล้ๆ ตัว เช่น เรื่องการบ้านการเรือน เรื่องการใช้ชีวิตคู่ และการเปิดรับสื่อก็จะสอดคล้องกับความสนใจอันได้แก่ รายการเกร็ดความรู้เรื่องต่างๆ ภายในบ้าน เช่น รายการ*ครบเครื่องเรื่องผู้หญิง* รายการ*บ้านเลขที่ 5* ทางโทรทัศน์ และ นิตยสารที่กลุ่มนี้เปิดรับได้แก่ *ชีวิตจริง คู่สร้างคู่สม*

มีตัวอย่างของผู้หญิงบางคนที่มีอัตลักษณ์ทางเพศต่างไปจากผู้หญิงส่วนใหญ่ เช่น ฟ้า เด็กป้าผู้หญิงอายุ 18 ปี เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ได้ 5 ปีแล้ว เป็นผู้หญิงคนเดียวที่ชอบอ่านนิตยสารประเภทกีฬา คือ *นักเลงมอเตอร์ไซด์* ซึ่งเพื่อนของพี่ชายซื้อมาอ่าน ฟ้าไม่ชอบอ่านนิตยสารเหมือนเพื่อนผู้หญิงรุ่นเดียวกัน แต่ชอบอ่านการ์ตูนญี่ปุ่นเรื่องเกี่ยวกับ ความรัก และผู้หญิงหัวๆ ไม่ชอบละครยอดนิยม เช่น *ดาวแต่มดดิน* และ*ดาวพระศุกร์* แต่ชอบเรื่อง *นางทาส* นอกจากนี้ ฟ้ายังเป็นผู้หญิง 1 ใน 2 คนซึ่งชอบฟังเพลงร็อคที่มีท่วงทำนองแรงๆ ด้วยเหตุผลคือ “ถึงใจ สะใจดี..... อารมณ์มันๆ นึกอยากฟังก็เปิดร็อคคืน คลายเครียด” รวมทั้งเพลงเพื่อชีวิตซึ่งโดยส่วนใหญ่จะฟังกันในกลุ่มผู้ชาย จากประวัติการทำงานพบว่า ฟ้าเป็นคนตัดสินใจรวดเร็ว และเด็ดขาด ลักษณะการพูดจาก็จะตรงไปตรงมาคล้ายผู้ชาย ฟ้าเป็นตัวอย่างผู้หญิงที่มีความเป็นผู้ชายสูง และจะเห็นได้ชัดว่าฟ้ามีการเปิดรับสื่อและการใช้สื่อคล้ายกับกลุ่มผู้ชาย ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์ทางเพศมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้สื่อของแต่ละบุคคล

การใช้สื่อด้านความบันเทิง แสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มเด็กป้ากลุ่มนี้ได้ชัดเจน กลุ่มผู้หญิงมักจะชอบละคร และนวนิยายขนาดพ็อคเก็ตบุ๊ก ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาว ที่เต็มไปด้วยความเพ้อฝัน ตัวอย่างเช่น *ดาวพระศุกร์* *ลมสวาทชาตาน*

แต่กลุ่มผู้ชายจะชอบละครที่เกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมในสังคม ที่มีความสมเหตุสมผลมากกว่า เช่นเรื่อง *ขอมมอน* ในนั้นที่เธอฝันยามหนุน และเป่าม้วนจีน แนวเพลงที่ผู้หญิงชอบคือ เพลงสโลว์ - ป๊อป เนื้อหาเกี่ยวกับความรักและความผิดหวัง ท่วงทำนองหวานซึ้ง แสดงให้เห็นค่านิยมแบบความรักเดียวใจเดียว และความรักนวลสงวนตัว ส่วนแนวเพลงที่ผู้ชายชอบคือ เพลงร็อค และเพลงเพื่อชีวิต เพลงร็อคจะมีท่วงทำนองหนักหน่วง รุนแรง แสดงถึงความแข็งแกร่งแบบผู้ชาย และเพลงเพื่อชีวิตที่แสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังเรื่องสภาพความเป็นไปในสังคม

พฤติกรรมการสื่อสารช่วยให้เห็นอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่มเด็กบีมกลุ่มนี้ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ กลุ่มผู้หญิงยังคงสนใจเรื่องราวใกล้ตัว อันได้แก่ การบ้าน การเรียน การใช้ชีวิตคู่ และความรักของหนุ่มสาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวที่เต็มไปด้วยจินตนาการ ความเพ้อฝัน และความบังเอิญของโชคชะตา ค่านิยมที่ยึดถือเป็นหลักคือ ความรักเดียวใจเดียว และความรักนวลสงวนตัว ต่างกับผู้ชายที่สนใจเรื่องราวนอกบ้าน อันได้แก่ เรื่องความเป็นไปในสังคม การแข่งขัน การต่อสู้ในสังคมเพื่อการเอาตัวรอด ผู้ชายสนใจเรื่องราวความรักของหนุ่มสาวบ้าง แต่ไม่ใช่ลักษณะที่เป็นความเพ้อฝันมากแบบผู้หญิง เพราะผู้ชายยึดถือค่านิยมเรื่องความเป็นผู้นำในครอบครัว และความเข้มแข็งในแบบ “ลูกผู้ชาย” แม้ผู้ชายจะต้องแข็งแกร่ง และเอาจริงเอาจังกับชีวิต แต่ในเรื่องความรัก ผู้ชายไม่ได้ยึดมั่นในเรื่องความรักเดียวใจเดียวอย่างจริงจังมากเท่าผู้หญิง สื่อช่วยให้เห็นว่า ผู้ชายมีเสรีภาพทางเพศมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด

อัตลักษณ์ทางเพศมีลักษณะแตกต่างไปจากอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ทางถิ่นฐาน และอัตลักษณ์ทางชนชั้นในประเด็นหนึ่ง กล่าวคือ อัตลักษณ์ทางเพศไม่ถูกกระทบจากกลุ่มคนในเมือง แต่ถึงกระนั้นอัตลักษณ์ทางเพศก็มีการปรับเปลี่ยนไปบ้างตามสภาพแวดล้อม จะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมแบบเมืองเอื้ออำนวยให้กลุ่มเด็กบีมเปิดรับค่านิยมเรื่องเสรีภาพทางเพศได้มากขึ้น เนื่องจากส่วนใหญ่ต้องใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังกับกลุ่มเพื่อนวัยใกล้เคียงกัน ไม่มีพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่คอยสอดส่องดูแลเหมือนเมื่ออยู่ที่บ้านในต่างจังหวัด ในเวลาทำงานเด็กบีมผู้หญิงต้องติดต่อกับเด็กบีมและคนอื่นๆ ในบีม เช่นผู้จัดการ พนักงานรักษาความปลอดภัย หรือกระทั่งลูกค้าซึ่งเป็นผู้ชายที่ไม่ได้รู้จัก หรือคุ้นเคยกันมาก่อน เมื่อเลิกจากงานเด็กบีมทั้งชายและหญิงหลายคนต้องพักร่วมกันในบ้านพักซึ่งทางบีมจัดหาไว้ให้ สภาพการทำงานและการพักอาศัย บังคับให้เด็กผู้หญิงต้องกล้าทำความคุ้นเคยกับเพศตรงข้ามมากขึ้น ส่วนกลุ่มเด็กบีมชาย

ก็มีอิสระมากขึ้นในการเที่ยวพักผ่อนกับเพื่อนฝูงตามสถานบันเทิงราคาถูก ไม่ว่าจะเป็นการดื่มเหล้ากันตามร้านอาหาร การนัดพบปะกันตามสถานที่ทำงานของเพื่อน เช่น สนุกเกอร์คลับ การไปดูภาพยนตร์ตามโรงภาพยนตร์ชั้นสอง ซึ่งมีภาพยนตร์หลากหลายประเภท ที่สำคัญก็คือ กลุ่มเด็กป๊มเริ่มมีรายได้เป็นของตนเอง การใช้จ่ายเงินเพื่อกิจกรรมทางเพศแม้ไม่ปรากฏชัดเจนแต่ก็เชื่อว่าน่าจะมีบ้าง นอกจากนี้สื่อในสังคมเมืองยังมีให้เลือกมากกว่า ที่เห็นได้ชัดคือหนังสือ และนิตยสารประเภทต่างๆ มีเรื่องราวทางเพศสอดแทรกอยู่ทั่วไป เช่น ภาพโป๊ในหน้ากลางของนิตยสารประเภทข่าวอาชญากรรม เรื่องราวทางเพศบางตอนในนวนิยายในนิตยสารดารา และนวนิยายแนวรักเล่มขนาดพ็อคเก็ตบุ๊ก หรือกระทั่งสื่อราคาถูกลงอย่างเช่นหนังสือการ์ตูนไทย จะเห็นได้ว่าสื่อและสภาพแวดล้อมแบบเมืองส่งเสริมให้กลุ่มเด็กป๊มทั้งชาย และหญิงมีเสรีภาพทางเพศมากขึ้น ซึ่งมีผลให้การปรับตัวให้เข้ากับผู้คนในสังคมเมืองเป็นไปได้ง่ายขึ้น

2. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity)

ชาติพันธุ์แสดงให้เห็นถึงเชื้อชาติดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ในสังคมหนึ่งอาจมีผู้คนจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน เช่น คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยเชื้อสายลาว คนไทยเชื้อสายเขมร แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีภาษา วัฒนธรรม และแนวคิดแตกต่างกันไป ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันกันทั้งทางสายเลือดและทางวัฒนธรรม ความผูกพันนี้จะช่วยให้สมาชิกแต่ละคนเกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (อมรา พงศาพิชญ์ , 2538)

ลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะปรากฏเด่นชัดมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและลักษณะการอยู่ร่วมกันของแต่ละกลุ่ม ในอำเภอเล็กๆ ตามต่างจังหวัดจะพบว่าผู้คนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ สามารถรวมตัวกันได้ และมีวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่ม ซึ่งเรียกว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) แต่ในสังคมเมืองเช่นกรุงเทพมหานคร ลักษณะการตั้งบ้านเรือนและสภาพการทำงานทำให้บางกลุ่มชาติพันธุ์ที่เพิ่งอพยพย้ายถิ่นเข้ามาไม่สามารถรวมตัวกันได้อย่างชัดเจนเหมือนในต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม เช่นกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มเด็กป๊ม

เด็กป๊มกลุ่มนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในทุกภาค ยกเว้นภาคตะวันออก แต่จำนวนร้อยละ 62.5 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน ซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่ใหญ่ และมีลักษณะเฉพาะที่น่าศึกษามาก คือ กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาว

ทั้งๆ ที่ “ลาว” เป็นเชื้อสายของคนไทยในภาคอีสานกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่ง แต่สำหรับสังคมเมืองในปัจจุบัน กลับมีความหมายในเชิงดูถูกเหยียดหยาม เพราะคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม ลักษณะความแตกต่างปรากฏชัดเจนเมื่อคนกลุ่มนี้ต้องอพยพย้ายถิ่นเข้ามาเป็นจำนวนมาก อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นี้จึงปรากฏเด่นชัด และเป็นที่รู้จักกันทั่วไป เช่นลักษณะการใช้ภาษา ลักษณะอาหารการกิน รวมทั้งเพลงพื้นบ้าน คือ หมอลำ หมอลำเป็นสื่อด้านดนตรีที่แสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวอีสานโดยเฉพาะกลุ่มที่มีเชื้อสายลาวได้อย่างชัดเจน ด้วยเสียงดนตรีที่ใช้แคนเป็นหลัก ประกอบกับเสียงร้องที่มีเนื้อร้องมีการใช้ภาษา และมีลีลาการขับร้องที่มีลักษณะเฉพาะตัวมาหลายชั่วอายุคน จนกล่าวได้ว่า หมอลำเป็นการแสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณของชาวอีสาน ในขณะที่เพลง สตริง หรือเพลงไทยสากลในแนวป๊อปและแนวร็อค ซึ่งได้รับความนิยมในช่วงเวลาไม่ถึง 20 ปีที่ผ่านมา ได้เป็นสื่อถ่ายทอดวิถีชีวิต และแนวคิดแบบคนเมือง แต่หมอลำได้ผ่านช่วงเวลาของความเปลี่ยนแปลง และเป็นสื่อที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตและแนวคิดของคนอีสานมานานกว่าร้อยปีแล้ว

การเปิดรับสื่อหมอลำ ได้แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของเด็กปั้มบางคนได้ชัดเจน เพราะทุกคนที่ชอบฟังหมอลำเป็นคนไทยเชื้อสายลาว มีคนจากกลุ่มอื่นและภาคอื่นฟังบ้าง แต่ก็ไม่ขึ้นชอบมากนัก บางคนฟังเพราะชอบจังหวะที่สนุกสนาน บางคนก็ฟังเพราะคลุกคลี และใช้สื่อของเพื่อนที่เป็นคนไทยเชื้อสายลาว

กลุ่มวัยรุ่นที่เป็นคนไทยเชื้อสายลาว ที่ทำงานในกรุงเทพฯ ไม่นานนัก มักจะชอบเพลงแนวสตริง ร่วมกับเพลงหมอลำ ส่วนหนึ่งชอบหมอลำมากกว่าสตริงอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็มีบางกลุ่มซึ่งเป็นผู้ใหญ่กว่า และมาทำงานในกรุงเทพฯ นานกว่า ซึ่งจะไม่ฟังเพลงสตริงเลย

ทั้งหมดนี้ ไม่ได้หมายความว่า เด็กปั้มเชื้อสายลาวทุกคนชอบฟังหมอลำเหมือนกันหมด บางคนโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นอายุประมาณ 16 - 18 ปี ที่ทำงานในกรุงเทพฯ ไม่เกิน 2 ปี จะแสดงออกอย่างชัดเจนว่า ชอบสตริงมากกว่าหมอลำ เมื่อถามว่าชอบนักร้องคนใดบ้าง รายชื่อนักร้องเพลงสตริงจะถูกถ่ายทอดออกมาได้มากมาย ไม่ว่าจะเป็น อริสมันต์ ต่อม เรนโบว์ บอยสเกาต์ หรือ เต๋า สมชาย เข็มกลัด และเมื่อถามต่อไปว่า ชอบหมอลำบ้างหรือเปล่า

จึงจะได้ยินชื่อของ จินตหรา พิมปา หรือสาริต บ้าง แต่การให้ความสำคัญกับนักร้องเพลงสตริง และนักร้องหมอลำต่างกันอย่างชัดเจน

หมอลำในสายตาของเด็กอีสานรุ่นใหม่บางคน หมายถึง ความล้าสมัย และความเชย เพราะเป็นของที่เก่าที่มีมานาน จึงเป็นบทเพลงสำหรับสำหรับคนรุ่นพ่อแม่ และคนแก่ คนเฒ่าที่บ้าน แต่ในอีกมิติหนึ่ง ความล้าสมัยและความเชยเกิดขึ้นเพราะเป็นของที่นิยมกันในท้องถิ่นที่ห่างไกลจากความทันสมัยแบบสังคมเมือง ดังเช่นในภาคอีสานที่แร้นแค้น หมอลำจึงกลายเป็นบทเพลงสำหรับคนยากจน ต่างจากเพลงสตริงซึ่งเป็นของที่นิยมกันในสังคมเมือง และยังเป็นของทันสมัย เพราะนำเสนอความแปลกใหม่ตลอดเวลา

ในเมื่อสื่อเป็นผลิตผลทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในสังคม ภาพลักษณ์ความเชย และความล้าสมัยในหมอลำ จึงบวกกับภาพลักษณ์ความด้อยโอกาสของกลุ่มคนอีสานเชื้อสายลาว และช่วยตอกย้ำให้ “ความเป็นลาว” ต่ำต้อยลงไปพร้อมๆ กันกับบทเพลงหมอลำ ดังตัวอย่างที่ชัดเจนจากกรณีของประภาพร และสำนวน

ในสังคมที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อพยพย้ายถิ่นเข้ามา และกลายเป็นชนกลุ่มน้อยของสังคมนั้น มีลักษณะการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม 2 กรณี เพื่อให้เกิดจุดสมดุล และอยู่ร่วมกันโดยไม่เกิดความขัดแย้ง คือการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) และการปรับรับวัฒนธรรม (Acculturation) ความแตกต่างของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และการปรับรับวัฒนธรรมคือ ในการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนั้น กลุ่มคนที่อพยพมาใหม่ในลักษณะเป็นลูกจ้างหรือเป็นชนชั้นล่าง จะสามารถเลื่อนฐานะทางสังคมโดยการเปลี่ยนอาชีพ และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น จนในที่สุดก็เป็นที่ยอมรับของคนกลุ่มใหญ่ได้ (อมรา พงศาพิชญ์, 2538) แต่ในกรณีของเด็กบิ๋ม การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นไปในลักษณะการปรับรับวัฒนธรรม คือกลุ่มคนที่อพยพมาใหม่มีโอกาสน้อยมากที่จะเลื่อนฐานะทางสังคมได้ จึงต้องเป็นฝ่ายปรับวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับวัฒนธรรมของคนกลุ่มใหญ่ในสังคมเมือง

โดยสรุปแล้ว อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาว ทำให้สมาชิกในกลุ่มบางคนเกิดความรู้สึกด้อยเมื่อต้องมาอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในสังคมเมือง ดังเช่นเด็กบิ๋มวัยรุ่นบางคนเพิ่งเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ นานไม่เกิน 4 - 5 ปี ในขณะที่บางคนก็ไม่มีรู้สึกว่าต้องปรับตัวให้เข้ากับคนส่วนใหญ่ในสังคมเมืองแต่อย่างใด ความแตกต่างนี้อธิบายได้ว่า

กลุ่มวัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้จักตนเอง และสิ่งใหม่ๆ ในชีวิต ก่อนที่จะค้นพบว่า ตนเองต้องการอะไร ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่ที่ทำงานมานานกว่า 10 ปี ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมาแล้วจนเกิดความมั่นใจว่า ตนเองเป็นใคร และต้องการใช้ชีวิตในลักษณะใด ในกระบวนการเรียนรู้นี้ สื่ออย่างเช่นเพลงหมอลำ และเพลงสตริง เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งในแง่การตอกย้ำอัตลักษณ์ และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล

3. อัตลักษณ์ทางถิ่นฐาน (Local Identity)

การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของบุคคล ทำให้เกิดความสำนึกว่าตนเป็นสมาชิกของถิ่นใด เช่น คนเหนือ คนอีสาน คนใต้ อัตลักษณ์นี้จะปรับเปลี่ยนได้ง่ายกว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เมื่อต้องย้ายถิ่นฐาน ความสำนึกว่าตนเป็นสมาชิกของสังคมใหม่จึงเกิดขึ้นได้ง่าย ซึ่งต่างกับความสำนึกว่าตนมีเชื้อชาติใด เพราะความสำนึกเรื่องเชื้อชาติ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่า

อัตลักษณ์ทางถิ่นฐานมีหลายระดับ ตั้งแต่ชุมชนเล็กๆ หมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด ไปจนถึงระดับภาค ระดับประเทศ และระดับทวีป แต่ความสำนึกในแต่ละระดับจะต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และการปลูกฝังของชุมชนแต่ละระดับ อัตลักษณ์ทางถิ่นฐานที่พบว่ามี ความหมายกับชีวิตของกลุ่มแรงงานอพยพย้ายถิ่นเช่นกลุ่มเด็กป้ากลุ่มนี้ คือ ความสำนึกเรื่องความเป็นคนชนบท และความเป็นคนเมือง

เด็กป้ากลุ่มนี้ร้อยละ 95.5 เป็นคนอพยพย้ายถิ่นมาจากต่างจังหวัด และส่วนใหญ่จะมีความสำนึกว่าตนเป็นคนชนบทสูง โดยที่มักเรียกแทนตนเองว่า “คนบ้านนอก” ไม่ใช่คนเมือง หรือ “คนกรุงเทพฯ” แน่นนอน ความแตกต่างนี้แสดงออกมาทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงคือการพูดคุยถึงทัศนคติต่อผู้คน และสภาพความเป็นอยู่ในกรุงเทพฯ ในทางอ้อมคือการใช้สื่อเพื่อความบันเทิง

ทัศนคติต่อผู้คนในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่เป็นไปในแง่ลบ คือคนกรุงเทพฯ ต้องทำงานแบบตัวใครตัวมัน ไม่ค่อยรู้จักกัน เห็นแก่ตัว ถ้าไม่มีเงินก็ถูกดูถูก และไม่จริงใจ แต่คนบ้านนอกจะดูแลกัน ไปไหนก็รู้จักกัน ช่วยเหลือกัน ถ้าไม่มีเงินก็ช่วยกันได้

ทัศนคติต่อสภาพความเป็นอยู่ในกรุงเทพฯ ในแง่การทำมาหากิน ส่วนใหญ่เป็นไปในแง่บวกคือ ถึงแม้ค่าครองชีพสูง ข้าวของแพง แต่ก็มียังงานทำ อยู่บ้านไม่ค่อยมีงานทำ มีก็แต่การทำงานไร่นานา ซึ่งได้เงินน้อย และเมื่อหมดหนานาก็ไม่มีงานทำ แต่ในแง่สภาพแวดล้อมมีทั้งแง่บวก และแง่ลบ คือ กรุงเทพฯ เจริญกว่าที่บ้าน กว้างขวาง มีดีกรามบ้านช่อง แต่คนเยอะ เอะอะวุ่นวาย ไม่มีต้นไม้ มีแต่ควันพิษ และอากาศเสีย

จะเห็นได้ว่า อาชีพการงานที่มีรายได้ดี และสม่ำเสมอว่าการทำอะไรทำมาอยู่ที่บ้านเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้กลุ่มเด็กป๋มเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ แต่ในขณะเดียวกัน สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ในกรุงเทพฯ เกิดเป็นปัญหา คือลักษณะนิสัยของผู้คน ทัศนคติเหล่านี้สะท้อนให้เห็นลักษณะการมองความแตกต่างระหว่าง “ความเป็นคนเมือง” ของผู้คนในกรุงเทพฯ กับ “ความเป็นคนชนบท” ของผู้คนที่อพยพย้ายถิ่นมาจากต่างจังหวัด ซึ่งก่อให้เกิดประเด็นปัญหาทางด้านอัตลักษณ์ทางถิ่นฐาน ปัญหาดังกล่าวอธิบายได้จากลักษณะการใช้สื่อของกลุ่มเด็กป๋ม

ความสำคัญว่าตนเป็นคนชนบท แสดงออกมาทางอ้อมผ่านการใช้สื่อประเภทต่างๆ การใช้สื่อเพื่อความบันเทิงของเด็กป๋ม ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในความเป็นคนเมืองและคนชนบทได้อย่างชัดเจน คือ การฟังเพลง

ในขณะที่เพลงลูกทุ่งบอกเล่าถึงเรื่องราวของสังคมไทยในชนบท ทั้งในด้านวิถีชีวิตและความรู้สึกนึกคิด โดยใช้ถ้อยคำเป็นภาษาชาวบ้าน ฟังเข้าใจง่าย และอาจมีการสอดแทรกภาษาถิ่นบ้าง เพลงสตริงก็ได้บอกเล่าถึงเรื่องราวของสังคมไทยในเมือง โดยใช้ถ้อยคำเรียบง่าย แต่แฝงความสละสลวย เพลงสตริงในที่นี่มีความหมายกว้างครอบคลุมถึงเพลงแนวสโลว์ - ป๊อป ป๊อป - แดนซ์ ร็อค และเพลงเพื่อชีวิต ซึ่งเนื้อหาและท่วงทำนองดนตรีจะแตกต่างกันไปบ้าง แต่ในภาพรวมแล้วจะนำเสนอภาพความเป็นเมือง จากมุมมองของคนเมือง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า เพลงลูกทุ่งเป็นตัวแทนของความเป็นชนบท ส่วนเพลงสตริงเป็นตัวแทนของความเป็นเมือง

ความนิยมฟังเพลงลูกทุ่งของกลุ่มเด็กป๊ม จึงหมายถึง การได้ซึมซับเอาเรื่องราวต่าง ๆ ของกลุ่มสังคมที่บ้านเกิดของตน และยอมรับว่าตนเองยังเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้น ซึ่งก็คือการยอมรับว่า ตนเองเป็นคนชนบท

เด็กป๊มกลุ่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยรุ่น ชอบฟังเพลงสตริง และคุ้นเคยกับเพลงสตริงเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น สโลว์ - ป๊อป ป๊อป - แดนซ์ หรือ ร็อค กลุ่มผู้ฟังโดยมากจะเป็นวัยรุ่นทั้งสิ้น ในขณะที่เพลงเพื่อชีวิตจะเป็นที่ชื่นชอบของกลุ่มผู้ใหญ่ด้วย ทั้งนี้ระยะเวลาในการเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ไม่ได้มีอิทธิพลต่อความนิยมเพลงป๊อปในหมู่วัยรุ่นเลย แสดงให้เห็นว่าสื่อได้เข้าถึงกลุ่มเด็กป๊มวัยรุ่นตั้งแต่ยังอยู่ที่บ้าน และกลุ่มวัยรุ่นก็รับเอาความเป็นเมืองมาผสมผสานกับความเป็นชนบทที่ตนคลุกคลีอยู่ นับเป็นการเรียนรู้เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่สภาพการทำงาน และลักษณะชีวิตที่เร่งรีบแบบเมืองได้เป็นอย่างดี

แต่ถึงกระนั้น ความเป็นเมืองที่ผสมกับความเป็นตะวันตกสูงแบบเพลงป๊อป - แดนซ์ ก็ได้รับความนิยมไม่เท่าความเป็นเมืองที่ยังคงลักษณะบางประการของความเป็นไทยไว้แบบเพลงสโลว์ - ป๊อป ค่านิยมเรื่องความรักเดียวใจเดียวในบทเพลงสโลว์ - ป๊อป ยังคงเป็นค่านิยมหลักในหมู่วัยรุ่น และวัยที่เริ่มก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่ค่านิยมเรื่องเสรีภาพทางเพศในบทเพลงป๊อป - แดนซ์เป็นที่นิยมในหมู่วัยรุ่นอายุไม่เกิน 20 หรือ 22 ปีเท่านั้น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบทดลองของแปลกใหม่ ความทันสมัยแบบเมืองผสมกับความเป็นตะวันตกจึงเป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น แต่มีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ความแปลกใหม่ในลักษณะนี้ ไม่สามารถคงทนอยู่ได้นานและไม่สามารถติดตรึงอยู่ในความทรงจำได้ลึกซึ่งเท่าความเป็นเมืองในแบบเก่า อีกทั้งยังคงอยู่ในวงแคบกว่าอย่างเห็นได้ชัดอีกด้วย

เด็กป๊มส่วนใหญ่ชอบฟังเพลงลูกทุ่ง ตั้งแต่วัยรุ่นอายุ 15 ปี ถึงผู้ใหญ่อายุ 30 กว่าปี แต่ลักษณะความชื่นชอบจะแตกต่างกันออกไป กลุ่มวัยรุ่นส่วนมากจะชอบฟังเพลงสตริงมากกว่าเพลงลูกทุ่ง มีบ้างที่ชอบเพลงทั้งสองแนวเท่าๆ กัน แต่ผู้ที่ชอบเพลงลูกทุ่งโดยไม่ฟังเพลงสตริงเลยเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง แสดงให้เห็นว่า ความเป็นคนชนบทยังคงเข้าถึงจิตใจกลุ่มเด็กป๊มได้ทุกวัย แต่กลุ่มวัยรุ่นได้รับเอาความเป็นเมืองเข้าไปผสมผสานด้วยในปริมาณที่มากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่

สมใส อายุ 28 ปี เพิ่งมาจากสุรินทร์ และทำงานได้ 2 เดือน ชอบฟังเพลงอยู่คนเดียว ส่วนดวงเดือน อายุ 29 ปี บ้านเกิดอยู่ที่สุพรรณบุรี มาทำงานในกรุงเทพฯ เกือบ 20 ปีแล้ว ชอบอยู่เพลงเดียวคือ กุหลาบแดง และนักร้องที่ชอบคนเดียวคือ พุ่มพวง เช่นกัน ส่วนสุนีย์ อายุ 35 ปี มาจากอยุธยา และทำงานในกรุงเทพฯ นานกว่า 25 ปี ชอบนักร้องลูกทุ่งหลายคน ได้แก่ สุนารี ยิงยง หน้อย นวรัตน์ แต่นักร้องในดวงใจคือ ยอดรัก สลักใจ ช่วงที่สัมภาษณ์มีคนอื่นนั่งฟังอยู่หลายคน และหัวเราะเฮกันทั้งกลุ่ม เพราะสุนีย์พูดด้วยอารมณ์สนุกและท่าทาง มั่นใจว่า "...ถ้าเกิดใหม่ได้ จะอธิษฐานขอเกิดเป็นเมียยอดรัก"

ความมั่นใจในนักร้องลูกทุ่งคนโปรด กลายเป็นจุดสนใจของเพื่อนๆ ได้มากเมื่อวัยรุ่นอย่างแอ๊ดประกาศอย่างชัดเจนว่าตนเองชอบเพลงลูกทุ่ง แอ๊ด ชายหนุ่มอายุ 21 ปี มาจากอุดรธานี และทำงานในกรุงเทพฯ นาน 9 เดือน บอกว่า "ชอบเพลงลูกทุ่ง เช่น เพลงของสันติ สายัณห์ สุนารี" ด้วยความมั่นใจ และเสียงอันดัง จนเพื่อนๆ ที่ฟังอยู่พากันหัวเราะแซว แต่ แอ๊ดก็ยิ้มด้วยความภาคภูมิใจ

ท่าทางที่แสดงความมั่นใจในรสนิยมการฟังเพลงลูกทุ่ง กลายเป็นสิ่งที่เรียกเสียงเฮจากกลุ่มเพื่อนๆ ได้ เพราะเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมของกลุ่มคน ซึ่งมีความสำนึกร่วมกันว่า พวกตนเป็นคนชนบท และได้ประกาศอัตลักษณ์ร่วมนั้นท่ามกลางสังคมเมืองด้วยความมั่นใจ ต่อหน้าผู้วิจัยซึ่งเป็นตัวแทนของคนเมือง

4. อัตลักษณ์ทางชนชั้น (Class Identity)

อัตลักษณ์ทางชนชั้น มีลักษณะพิเศษ คือ ไม่มีสิ่งบ่งบอกที่เด่นชัด ต่างจากอัตลักษณ์ทางเพศ อัตลักษณ์ทางถิ่นฐาน หรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ แต่เกิดจากความรู้สึกแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม ความแตกต่างนี้แบ่งได้เป็น 2 มิติ คือ มิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสังคม

1. มิติทางเศรษฐกิจ ได้แก่

- 1.1 ฐานะทางการเงิน คือ ความร่ำรวย หรือความยากจน
- 1.2 ฐานะความเป็นอยู่ คือ ความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย หรือความเป็นอยู่อย่างยากลำบาก

2. มิติทางสังคม ได้แก่

- 2.1 โอกาสทางการศึกษา คือ การได้รับการศึกษาสูง หรือการได้รับการศึกษาต่ำ
- 2.2 อาชีพการงาน คือ การประกอบอาชีพการงานที่ได้ใช้ความรู้ความสามารถ มีโอกาสก้าวหน้า และได้รับค่าตอบแทนที่คุ้มค่า หรือการประกอบอาชีพการงานที่ใช้แรงงาน ขาดโอกาสก้าวหน้า และได้รับค่าตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า

ความรู้สึกแตกต่างระหว่างผู้คนในทางชนชั้น ในที่นี้แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ชนชั้นบน และชนชั้นล่าง ชนชั้นบนเป็นกลุ่มคนที่มีโอกาสดีกว่า คือมีฐานะร่ำรวย มีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย ได้รับการศึกษาสูง และประกอบอาชีพการงานที่ได้ใช้ความรู้ความสามารถ มีโอกาสก้าวหน้า ได้รับค่าตอบแทนคุ้มค่า ส่วนชนชั้นล่างเป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส คือมีฐานะยากจน มีความเป็นอยู่ยากลำบาก ได้รับการศึกษาต่ำ และประกอบอาชีพการงานที่ใช้แรงงาน ขาดโอกาสก้าวหน้า และได้รับค่าตอบแทนไม่คุ้มค่า

ความรู้สึกแตกต่างทางชนชั้น ปรากฏชัดเจนเมื่อเด็กบิ๋มย้ายจากภาคเกษตรกรรม จากชนบท เข้ามาสู่ภาคอุตสาหกรรมในเมือง จากการทำอะไรทำนานที่ดินของตนเอง ต้องมาทำงานรับจ้างในลักษณะงานบริการ ค่าจ้างต่ำ จากที่เคยมีอำนาจในการตัดสินใจ ต้องมาอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ในระบบงาน และการดำเนินชีวิตแบบเมือง ลักษณะงานคือการบริการลูกค้า นั่นเมื่อเกิดปัญหาก็มักเป็นฝ่ายผิดเสมอ ความรู้สึกว่าตนเองต้องตกมาอยู่ภายใต้อำนาจคนบางกลุ่มในสังคมเมือง เพราะขาดโอกาสในด้านต่างๆ เป็นความลำบากแบบใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อย้ายเข้ามาสู่สังคมเมือง

สื่อที่กลุ่มเด็กป๋มเปิดรับ และแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางชนชั้น ได้แก่ นวนิยายขนาดพ็อคเก็ตบุ๊ก ละครโทรทัศน์เรื่องดาวพระศุกรี ภาพยนตร์จีนชุดเป่าบุ๋นจิ้น และเพลงแนวเพื่อชีวิต

เนื้อหาจากสื่อประเภทนี้ แสดงให้เห็นความแตกต่างทางชนชั้นของคนในสังคมอย่างชัดเจน นวนิยายเรื่อง ลมสวาทชาตาน และละครโทรทัศน์เรื่อง ดาวพระศุกรี มีนางเอกเป็นตัวแทนของชนชั้นล่างที่ถูกรังแก แต่ก็มีความเข้มแข็ง สามารถอดทนต่อความยากลำบากได้ และสุดท้ายก็มีโชคได้พบกับความรัก และความสุขสมหวัง

ความยากลำบากในชีวิตของตัวละครที่เป็นชนชั้นล่างของสังคมเช่นเดียวกับกลุ่มเด็กป๋ม ทำให้ผู้อ่านซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกันเข้าใจพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันลักษณะความเข้มแข็งอดทนของตัวละคร ก็เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนได้ และสุดท้ายความบังเอิญที่ทำให้ตัวละครได้พบความสุข ก็เป็นเหมือนความหวังให้กับผู้อ่าน ว่าสักวันจะได้พบเจอกับความสุขสมหวังเหมือนกับตัวละคร

ส่วนภาพยนตร์จีนชุด เป่าบุ๋นจิ้น เป็นเรื่องของผู้ปกครองที่มีความยุติธรรม สามารถช่วยเหลือผู้ถูกรังแก ซึ่งก็คือผู้ที่ด้อยกว่า หรือมีอำนาจน้อยกว่าผู้ที่มารังแกได้ แต่ไม่ใช่ด้วยความบังเอิญในโชคชะตาตัวละคร แต่เป็นด้วยความมีคุณธรรม และความพยายามของผู้ปกครอง ภาพยนตร์จีนชุดเป่าบุ๋นจิ้น จึงดำเนินเรื่องอย่างสมเหตุสมผลมากกว่านิยาย และละครแนวรักที่กลุ่มผู้หญิงนิยมกันมาก

ส่วนเพลงเพื่อชีวิต มักจะเล่าขานถึงความเป็นไปในสังคม และความแตกต่างทางชนชั้นของคนในสังคม ตัวละครในเพลงคือชนชั้นล่าง หรือผู้ถูกกระทำในสังคมเช่นกัน ทว่าบทลงท้ายของเรื่อง ไม่ใช่ความโชคดีที่บังเอิญพลิกชะตาชีวิตของชนชั้นล่าง หรือความมีประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ที่ช่วยลงโทษผู้ใช้อำนาจรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่าได้ ผู้ถูกรังแกหรือชนชั้นล่างก็ยังคงต้องเผชิญกับสภาพความเป็นจริงเช่นนั้นต่อไป โดยไม่มีการสร้างความหวังที่สวยงามให้กับผู้ฟัง ความจริงจังของบทเพลงทำให้กลุ่มผู้ฟังเป็นชายมากกว่าหญิง ซึ่งต่างจากละคร และนวนิยาย ซึ่งเป็นสื่อของผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ส่วนภาพยนตร์จีนชุด

เป่าปุ่นจีน แม้จะมีความเป็นละครแต่ก็ดำเนินเรื่องอย่างสมเหตุสมผล และมีเนื้อหาที่นอกเหนือไปจากเรื่องความรักแบบหญิงชาย จึงเป็นที่นิยมของทั้งชายและหญิงในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

การเลื่อนชั้นทางสังคมปรากฏในสื่อประเภทละครและนวนิยายแนวความรักที่เด็กบิ๊มผู้หญิงนิยมอ่านกัน นางเอกซึ่งเป็นชนชั้นล่างสามารถเลื่อนชั้นได้โดยการแต่งงาน หรือด้วยความโชคดีแบบไม่มีเหตุผล แต่ทว่าในชีวิตจริงยังไม่ปรากฏว่ามีเหตุการณ์ลักษณะนี้เกิดขึ้นกับใคร โอกาสในการเลื่อนชั้นทางสังคม คือการต้องขวนขวายเรียนต่อ หรือฝึกทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อให้ได้ทำงานที่มั่นคง และได้ค่าตอบแทนคุ้มค่า จึงจะช่วยยกฐานะทางการเงิน และฐานะความเป็นอยู่ของเด็กบิ๊มให้ดียิ่งขึ้น

โอกาสทางการศึกษาต่อของเด็กบิ๊มมีให้เห็นบ้างในกลุ่มวัยรุ่น แต่ก็มีน้อยมาก และทุกคนมุ่งเรียนสายสามัญ คือระดับชั้นมัธยมศึกษา แต่ข้อจำกัดด้านเวลาในการเรียนน่าจะเป็นอุปสรรคในการศึกษาต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และความรู้เพียงแค่วระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสังคมเมืองปัจจุบันก็ไม่มากพอที่จะได้งานที่ก้าวหน้า และมีค่าตอบแทนที่คุ้มค่าได้

กลุ่มผู้ใหญ่ที่มีครอบครัวบางคน มีความฝันที่จะมีกิจการเป็นของตนเอง โดยเริ่มจากการขายของเล็กๆ น้อยๆ แต่ก็มีข้อจำกัดที่เงินทุนที่ใช้เริ่มต้น และในความเป็นจริงยังต้องมีปัญหาเรื่องความเสี่ยงในการขาดทุน บางคนก็ตั้งใจว่าจะเก็บเงินให้ได้ซักก้อน แล้วกลับไปทำไร่นา หรือลงทุนค้าขายที่บ้าน แต่ยังไม่พบว่าใครสามารถทำอย่างที่ตั้งใจได้

โอกาสความก้าวหน้าทางงานในอาชีพที่ปรากฏให้เห็น คือ การฝึกงานด้านเอกสาร และการเงินการบัญชีต่างๆ ภายในบิ๊ม เด็กบิ๊มหลายคนได้เลื่อนจากการให้บริการเติมน้ำมัน เป็นการจัดการงานเอกสาร และงานด้านการเงินการบัญชี โดยจะได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้น และยังมีความรู้นอกเหนือไปจากการเติมน้ำมัน การรับ - ทอนเงิน และการออกใบเสร็จรับเงิน แต่ในปีแต่ละแห่งก็จะมีตำแหน่งดังกล่าวเพียง 1 - 2 ตำแหน่งเท่านั้น

การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มเด็กป๊มในสภาพแวดล้อมแบบเมือง

กลุ่มเด็กป๊มกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่น และวัยที่เริ่มก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่ พื้นฐานทางครอบครัวมีฐานะยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่ในเขตชนบท และอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อทำงานหาเงิน แต่งานที่ได้ส่วนมากเป็นลักษณะแรงงานไร้ฝีมือ ดังเช่นงานป๊ม เพราะส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาน้อย ทำให้ค่าจ้างแรงงานอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลต่อเนื่องให้ชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองเป็นไปอย่างยากลำบาก และไม่มีเงินเหลือพอเก็บออมมากนัก นอกจากนี้งานรับจ้างดังกล่าวยังใช้ระบบคิดคำนวณค่าจ้างเป็นรายวัน รายได้จึงไม่คงที่ เมื่อเจ็บป่วยหรือมีความจำเป็นต้องหยุดงานก็จะขาดรายได้ไป

ปัญหาด้านการเงินเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต กล่าวคือ การมีรายได้ต่ำทำให้ไม่มีทุนสำรองเพื่อไปประกอบอาชีพส่วนตัวอย่างที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็น การกลับไปช่วยครอบครัวทำไร่ทำนา หรือการลงทุนค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ความเป็นความฝันของหลายๆ คน เมื่อถึงวัยที่ต้องสร้างครอบครัวใหม่ คู่สมรสของกลุ่มเด็กป๊มก็เป็นแรงงานกลุ่มเดียวกัน สมาชิกใหม่ที่เกิดมาก็กลายเป็นเด็กในกลุ่มคนจนเมืองที่ด้อยการศึกษา และในที่สุดก็ต้องประกอบอาชีพรับจ้างในลักษณะเดียวกันกับบิดามารดาของตนต่อไป

นอกจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ปัญหาทางด้านสังคมก็เป็นส่วนที่สำคัญไม่แพ้กัน สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจากวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ และมีอิสระที่จะไปไหนมาไหนได้ตลอดเวลา เปลี่ยนมาสู่จังหวะชีวิตที่เร่งรีบ อยู่ภายใต้กฎระเบียบของการทำงาน มีแต่ตึกกรมบ้านช่อง และควันพิษจากท่อไอเสียรถยนต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเปลี่ยนจากผู้คนแวดล้อมที่รู้จักมักคุ้น และรู้สึกว่าเป็น “คนบ้านเดียวกัน” มาสู่กลุ่มคนแปลกหน้า ที่รู้สึกอยู่เสมอว่าไม่ใช่พวกเดียวกัน

โดยสรุปแล้ว การอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองของกลุ่มเด็กป๊มกลุ่มนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากแรงงานในภาคเกษตรกรรมในชนบท มาเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเมือง เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว การทำงานรับจ้างลักษณะนี้มีความเสี่ยงน้อยกว่า และรายได้แน่นอนกว่าอาชีพเกษตรกรรม แต่ก็ยังเป็นอาชีพชั่วคราวซึ่งมีความมั่นคงไม่มากนัก ประกอบกับความด้อยการศึกษา และการขาดทักษะในการประกอบอาชีพ ทำให้อายุขัยของเด็กป๊มกลุ่มนี้

เป็นที่น่าห่วงว่า เมื่อพ้นจากอาชีพนี้ไป จะมีอาชีพใดรองรับแรงงานไร้ฝีมือกลุ่มนี้ ความฝันที่จะได้มีเงินทุนกลับไปทำไร่ทำนาที่บ้านเกิด หรือมีกิจการขายของเล็กๆ เป็นของตนเอง คงเป็นเพียงความฝันซึ่งน้อยคนนักจะไปถึง ในโลกความจริงแรงงานกลุ่มนี้ก็ยังคงเป็นแรงงานไร้ฝีมือรับจ้างใช้แรงงานไปอย่างไม่มีวันเปลี่ยนแปลง หากผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องไม่สามารถให้การศึกษาเพื่อสร้างทักษะให้กลุ่มแรงงานนี้สามารถไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ดี และมั่นคงกว่านี้

สื่อสารมวลชนในฐานะกลไกหนึ่งในสังคม มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง กลุ่มเด็กป๋มในฐานะสมาชิกใหม่ในสังคมเมือง ได้อาศัยสื่อสารมวลชนทั้งในด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและความบันเทิง บทบาทของสื่อสารมวลชนต่อกระบวนการเรียนรู้ และการปรับตัวให้เข้ากับสังคมเมืองของกลุ่มเด็กป๋ม พิจารณาได้ 2 ด้าน ทั้งจากมิติด้านตัวเด็กป๋มในฐานะผู้รับสาร และมิติของโครงสร้างของการสื่อสารมวลชน

จากมิติของผู้รับสาร เด็กป๋มคือกลุ่มผู้รับสารกลุ่มหนึ่งที่มีศักยภาพในการเลือกเปิดรับสื่อและสารที่ตรงกับชอบขำความสนใจ และประสบการณ์ของแต่ละคน ทั้งนี้ชอบขำความสนใจ และประสบการณ์ดังกล่าวมีพื้นฐานอยู่บนสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสำคัญ กล่าวคือทั้งข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงจากสื่อที่แต่ละคนเลือกเปิดรับ และสารที่แต่ละคนเลือกตีความได้จะแตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่แล้วเนื้อหาข่าวสารที่เด็กป๋มสนใจจะเกี่ยวข้องกับเรื่องภัยอันตรายในสังคมเมือง ทั้งในเรื่องอาชญากรรม และอุบัติเหตุ ทั้งนี้เพราะเรื่องดังกล่าวเกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพ และความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวันของแต่ละคนในสังคมซึ่งเต็มไปด้วยคนแปลกหน้า และในสภาพแวดล้อมแบบเมืองที่เด็กป๋มเหล่านี้ยังไม่คุ้นเคย นอกเหนือจากนี้กลุ่มผู้ชายก็จะสนใจเรื่องกีฬาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความเร็วและความรุนแรง เช่นฟุตบอล มวย การแข่งรถมอเตอร์ไซด์ ส่วนกลุ่มผู้หญิงจะสนใจในเรื่องใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับการบ้านการเรือน และการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไป ลักษณะการเปิดรับสื่อที่ตรงกับความสนใจดังกล่าวของชายและหญิง นอกจากการแสดงให้เห็นความต้องการที่แตกต่างกัน อันนำไปสู่พฤติกรรมกรรมการเลือกเปิดรับสื่อที่ตรงกับความต้องการของแต่ละกลุ่มบุคคลแล้ว ยังแสดงให้เห็นความแตกต่างของสภาวะทางสังคมของชายและหญิง กล่าวคือ ผู้ชายจะถูกสอนให้สนใจเรื่องราวนอกบ้าน แต่ผู้หญิงยังคงถูกสอนให้สนใจและรับผิดชอบเรื่องราวภายในบ้าน ลักษณะความแตกต่างนี้ปรากฏชัดเจนมากในเรื่องการใช้สื่อเพื่อความบันเทิง

ลักษณะการใช้สื่อเพื่อความบันเทิง แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของกลุ่มเด็กป๊อปได้ชัดเจน และสื่อดังกล่าวก็มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มเด็กป๊อปเช่นเดียวกัน อัตลักษณ์ซึ่งปรากฏชัดเจนที่สุด และเป็นตัวบ่งชี้ภาวะทางสังคมและจิตใจ อันทำให้เกิดความสนใจและความต้องการใช้สื่อที่แตกต่างกันคืออัตลักษณ์ทางเพศ ผู้หญิงจะชอบเรื่องราวชีวิตและความรักที่เต็มไปด้วยความเพ้อฝัน ดังเช่นละครโทรทัศน์เรื่อง *ดาวพระศุกร์* หรือ นวนิยายที่เกี่ยวข้องกับความรักเช่นเรื่อง *ลมสวาทชาตาน* ส่วนผู้ชายจะชอบเรื่องราวการต่อสู้ชีวิตที่สมเหตุสมผลมากกว่านั้น เช่นละครโทรทัศน์เรื่อง *ขอมอนไบนันที่เธอฝันยามหนุน* หรือภาพยนตร์จีนชุด *เป่าบุ๋นจิ้น* ในส่วนของเพลง ผู้หญิงจะชอบเพลงที่มีท่วงทำนองหวานๆ เนื้อหาเกี่ยวกับความรักที่ลึกซึ้ง และจริงจัง จะเห็นได้ชัดจากเพลงสโลว์ - ป๊อปแบบเพลงของ อริสมันต์ พงษ์เรืองรอง ศรธรรม เทพพิทักษ์ ไก่ พรรณิภา ส่วนกลุ่มผู้ชายจะชอบเพลงที่มีท่วงทำนองหนักหน่วง รุนแรงกว่า ซึ่งแสดงออกถึงความเป็นผู้ชายมากกว่า ถ้าเป็นเพลงสโลว์ - ป๊อป ก็ต้องเป็นเพลงแบบของ สมชาย เข็มกลัด หรือแนวป๊อป - แดนซ์ แบบตึก ชิโร่ แต่เพลงซึ่งเป็นเพลงของกลุ่มผู้ชายโดยเฉพาะเห็นจะได้แก่ เพลงแนวร็อค และเพลงเพื่อชีวิต เพราะเพลงร็อค แสดงออกถึงพลังความตรงไปตรงมา และความเด็ดขาดแบบผู้ชาย และเพลงแนวเพื่อชีวิตก็พูดถึงความเป็นไปในสังคม ซึ่งอยู่ในขอบข่ายความสนใจของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง จะเห็นได้ชัดว่าผู้หญิงมีความสนใจเฉพาะเรื่องราวใกล้ตัว และเต็มไปด้วยความเพ้อฝัน ค่านิยมที่ผู้หญิงยึดถือยังคงเป็นค่านิยมเรื่องความรักเดียวใจเดียว ความรักนวลสงวนตัว และความใฝ่ฝันที่จะได้พบกับผู้ชายดีๆ สักคน แต่งานมีครอบครัว และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในการดูแลสมาชิกในครอบครัว แต่ในสภาพชีวิตความเป็นจริงนั้น ความสุขจากความรัก และการแต่งงานไม่ได้ได้มาโดยง่ายดังเช่นในนวนิยายหรือละครโทรทัศน์ และชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบันก็ไม่ได้มีแต่เรื่องความรัก และความเพ้อฝัน แต่การใช้ชีวิตในสังคมเมืองต้องอาศัยความแข็งแกร่ง และความกล้าในการเผชิญหน้ากับสภาพความเป็นจริง ส่วนผู้ชายจะมีความสนใจเรื่องราวความเป็นไปในสังคม และการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมที่มีเหตุผล โดยมีเรื่องราวแบบเพ้อฝันน้อยกว่าผู้หญิง ผู้ชายยังเชื่อมั่นว่าตนเองต้องเข้มแข็ง อดทนแบบลูกผู้ชาย สื่อจึงช่วยตอกย้ำค่านิยมของความเข้มแข็งแบบลูกผู้ชาย ช่วยทำให้กลุ่มผู้ชายสามารถเผชิญหน้ากับความยากลำบากในการดำรงชีวิตในสังคมเมืองได้ง่ายกว่ากลุ่มผู้หญิง

อัตลักษณ์อีกประการหนึ่งที่ปรากฏเด่นชัด ผ่านทางการใช้สื่อเพื่อความบันเทิง คือ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในกลุ่มเด็กป๊มกลุ่มนี้คือ กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาว และสื่อที่เป็นผลิตผลทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มนี้คือ เพลงหมอลำ แม้วัฒนธรรมบางอย่างของคนกลุ่มนี้จะถูกนำมาประยุกต์จนเป็นที่ยอมรับในคนกลุ่มอื่น ไม่ว่าจะ เป็นอาหารการกิน เสื้อผ้า และเครื่องประดับต่างๆ แต่อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายลาว ก็ยังคงกลายเป็นปัญหาที่กลุ่มเด็กป๊มกลุ่มนี้ต้องเผชิญเมื่อเข้าสู่สังคมเมือง ซึ่งประกอบด้วยคนจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ “ความเป็นลาว” ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ถูกคนในสังคมเมืองบางกลุ่มเหยียดหยาม เพราะติดอยู่กับภาพคนชนบทในภาคอีสานกลุ่มหนึ่งซึ่งยากจน และด้อยการศึกษา ต้องเข้ามารับจ้างใช้แรงงานในเมือง บทเพลงซึ่งเป็นมรดกสืบทอดมาคือ เพลงหมอลำ จึงมีภาพลักษณ์ของความเชย ความล้าสมัย เพราะเป็นเพลงของกลุ่มที่ด้อยทั้งฐานะทางการเงิน สภาพความเป็นอยู่ การศึกษา และฐานะทางสังคมโดยรวม กลุ่มคนที่ชื่นชอบหมอลำล้วนแต่เป็นคนอีสานเชื้อสายลาว แต่ก็มีหลายคนโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่ประสบกับปัญหาการถูกดูถูกจากผู้คนแวดล้อม จนต้องกลบเกลื่อนหรือปิดบังว่าตนเองก็ชอบฟังหมอลำ และเป็นคนเชื้อสายลาว

ลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ คือ อัตลักษณ์ทางถิ่นฐาน ความเป็นคนชนบทซึ่งติดตัวกลุ่มเด็กป๊มมาตั้งแต่เกิด กลายเป็นสิ่งที่ดูแปลกไปจากกลุ่มคนเมืองส่วนใหญ่ ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเหนือกว่า ในขณะที่เพลงสตริงเป็นตัวแทนอัตลักษณ์แบบเมือง และเพลงลูกทุ่งก็เป็นตัวแทนอัตลักษณ์แบบชนบท เด็กป๊มส่วนใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ได้อาศัยเพลงสตริงในการทำความรู้จักสังคมเมืองตั้งแต่อยู่ที่บ้านในต่างจังหวัดแล้ว สื่อที่เข้าไปถึงทำให้เด็กป๊มหลายคนได้ซึมซับเอาความเป็นเมือง ไปผสมผสานกับความเป็นชนบทจากบทเพลงลูกทุ่งที่คุ้นเคยมาตั้งแต่เด็ก ความเปลี่ยนแปลงระยะที่สองเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อเด็กป๊มต้องอพยพเข้ามาใช้ชีวิตในเมือง สื่อที่เป็นกระแสหลักในสังคมเมืองคือเพลงสตริง ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของกลุ่มเด็กป๊มวัยรุ่นได้ง่าย เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ และชอบของแปลกใหม่ และเพลงสตริงก็เป็นความนิยมกระแสหลักในสังคมเมือง จึงมีภาพลักษณ์ของความทันสมัย และที่สำคัญคือ เพลงสตริงมีท่วงทำนอง และเนื้อร้องที่เข้ากับจังหวะชีวิตในเมือง มากกว่าเพลงลูกทุ่ง ลักษณะการผสมผสานความเป็นเมืองและความเป็นชนบทของแต่ละคน มีระดับมากน้อยต่างกัน ส่วนใหญ่กลุ่มวัยรุ่นจะนิยมเพลงสตริงมากกว่า และฟังเพลงสตริงบ่อยกว่าเพลงลูกทุ่ง แต่เพลงสตริงที่วัยรุ่นนิยมกันมาก ก็ยังมีความเป็นเมืองที่ไม่ห่างไกลจากความ เป็นชนบทมากนัก

ดังเช่น เพลงในแนวสโลว์ - ป๊อป แต่เพลงแนว ป๊อป - แดนซ์ที่มีความเป็นเมืองสูง และผสมผสานกับความเป็นตะวันตกก็ยังคงเป็นที่นิยมในวงแคบกว่า

ในขณะที่เดียวกันกลุ่มผู้ใหญ่ส่วนมาก ยังคงยืนยันว่าชอบเพลงลูกทุ่ง บางคนชอบเพลงสตริงร่วมด้วย ในขณะที่บางคนชอบเพลงลูกทุ่งเพียงอย่างเดียว แต่ไม่มีใครปฏิเสธเพลงลูกทุ่ง หรือหมอลำเหมือนวัยรุ่นบางคนเลย การที่กลุ่มผู้ใหญ่ปรับเปลี่ยนไปเป็นแบบคนเมื่อน้อยกว่า เพราะกลุ่มผู้ใหญ่ไม่ได้อยู่ในช่วงวัยของการเรียนรู้แบบวัยรุ่น หลายคนเพิ่งเข้ากรุงเทพฯ แต่อีกหลายคนก็เข้ามาตั้งแต่ช่วงวัยรุ่น จึงได้ผ่านช่วงเวลาของการเรียนรู้ และทดลองของใหม่แบบเมืองมาบ้างแล้ว บางคนก็ยอมรับโดยการผสมผสานของใหม่กับของเก่า แต่บางคนก็ไม่นิยม และยืนยันว่าฟังแต่เพลงลูกทุ่งและหมอลำเท่านั้น

วัยรุ่นบางคนปฏิเสธที่จะฟังเพลงลูกทุ่ง เพราะเห็นว่าเป็นของเก่า ล้าสมัย ในลักษณะเดียวกันกับที่ปฏิเสธการฟังเพลงหมอลำ ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความเป็นชนบท และความเป็นคนไทยเชื้อสายลาวได้ถูกกระทบอย่างรุนแรง จนกระทั่งเด็กวัยรุ่นบางคนต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนไปอย่างสิ้นเชิง แต่บางคนก็เพียงกลบเกลื่อนเอาไว้ เพราะถูกกระทบจากคนเมืองที่อยู่รอบข้าง แต่การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์นี้ ยังอธิบายไม่ได้ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ตรงไปตรงมาที่เด็กบ๊มเหล่านี้ยังมีญาติพี่น้องเป็นคนชนบท และยังมีถิ่นฐานบ้านเกิดอยู่ในชนบท อัตลักษณ์ดังกล่าวอาจกลายเป็นอัตลักษณ์ใหม่ของคนกลุ่มนี้ หรืออาจเป็นเพียงอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาหนึ่งของชีวิต และพร้อมจะปรับเปลี่ยนไปอีกตามวัย และการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น

อัตลักษณ์อีกประการหนึ่งที่ปรากฏอย่างชัดเจน คืออัตลักษณ์ทางชนชั้น ความเป็นชนชั้นล่างในสังคมเมืองเป็นอัตลักษณ์ที่ต้องยอมรับ เพราะความด้อยทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม สื่อที่กลุ่มเด็กบ๊มเปิดรับ และแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางชนชั้นได้ชัดเจน ได้แก่ละครโทรทัศน์ นวนิยาย และเพลงเพื่อชีวิต กลุ่มผู้หญิงจะนิยมละครโทรทัศน์ และนวนิยายแนวรัก ซึ่งเป็นเรื่องราวชีวิตการต่อสู้ของชนชั้นล่าง แต่ความบังเอิญช่วยให้เอาชนะอุปสรรคทั้งหลายได้ และวิธีการเลื่อนชั้นสูงขึ้นคือการแต่งงาน ซึ่งล้วนแต่เป็นความเพ้อฝันซึ่งไม่อาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง ส่วนกลุ่มผู้ชายจะนิยมเรื่องราวที่สมเหตุสมผล และเพ้อฝันน้อยกว่า เช่นเรื่อง เป่าน้เงิน ซึ่งเป็น การต่อสู้ของชนชั้นล่าง หรือคนกลุ่มที่ด้อยโอกาสและถูกรังแก แต่ก็สามารถเอาชนะได้

ในที่สุดด้วยความยุติธรรมของผู้ปกครอง แต่เรื่องราวในโทรทัศน์เหล่านี้ ก็ยังเป็นการต่อสู้ที่ไม่น่าจะพบได้ในชีวิตจริงเช่นกัน สื่อซึ่งแสดงออกถึงความทุกข์ยาก และการต่อสู้ของชนชั้นล่างในสังคมอย่างสมจริงคือ เพลงเพื่อชีวิต บทลงท้ายของเพลงมักจะแสดงให้เห็นว่า ชนชั้นล่างยังคงต้องต่อสู้ชีวิตด้วยตนเองต่อไป

เมื่อมองจากมิติของผู้รับสาร กลุ่มเด็กบ๊มก็เป็นผู้รับสารกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีศักยภาพในการเลือกเปิดรับสื่อ และนำสารมาใช้ได้ตามความต้องการ แต่เมื่อมองจากมิติของผู้สื่อ จะพบว่าโครงสร้างของการสื่อสารมวลชนไม่ได้เอื้ออำนวยให้เด็กบ๊มสามารถนำข้อมูลข่าวสาร และสาระบันเทิงที่ได้รับ ไปใช้ในการพัฒนาชีวิต และการปรับตัวให้เข้ากับสังคมเมืองได้เท่าที่ควร ทางด้านข้อมูลข่าวสาร ไม่มีสื่อที่ช่วยพัฒนาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาต่อ ด้านการฝึกอบรมวิชาชีพ หรือด้านบริการจัดหางาน ทางด้านสาระบันเทิง สื่อกระแสหลักก็มีเพื่อตอบสนองความต้องการของคนเมืองเป็นส่วนใหญ่ เช่นละครโทรทัศน์ รายการเพลงทางวิทยุ นิตยสารต่างๆ ละครโทรทัศน์และนวนิยายส่วนใหญ่ที่เด็กบ๊มนิยมก็นำเสนอแต่เรื่องราวที่เพ้อฝัน มีแต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะความบังเอิญ หรือความโชคคิของชนชั้นล่าง สื่อไม่เสนอภาพความเป็นจริงของสังคม เพื่อให้เป็นแบบอย่าง เป็นข้อคิดแก่กลุ่มผู้รับสาร สิ่งที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ และนวนิยายจึงมีเพียง ความเพลิดเพลินเพียงชั่วคราว เพื่อให้ลืมความทุกข์ยากในชีวิตจริง สื่อประเภทนี้จึงควรสอดแทรกหนทางในการพัฒนาชีวิตที่สมจริงสมจัง เป็นการให้ความรู้ควบคู่ไปด้วย ในส่วนของรายการวิทยุ สื่อควรจัดรายการที่ให้ทั้งข้อมูลข่าวสาร และความบันเทิงแก่กลุ่มเด็กบ๊ม โดยเฉพาะ หรืออย่างน้อยก็เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานวัยรุ่นที่อพยพมาจากภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีกลุ่มใหญ่มากขึ้นทุกขณะ สื่อสิ่งพิมพ์ก็ควรจะมีวารสาร หรือนิตยสารราคาถูก ซึ่งให้ทั้งข้อมูลข่าวสาร และความบันเทิงที่ช่วยให้กลุ่มเด็กบ๊มเรียนรู้วิถีชีวิต และระบบการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในด้านแรงงาน สื่อสิ่งพิมพ์นี้สามารถผลิตได้จำนวนมาก และสามารถเก็บไว้ได้นานอีกด้วย เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับแรงงานกลุ่มที่ต้องทำงานเป็นกะ สลับกันทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน

แต่ในปัจจุบัน สังคมไม่ได้ใช้สื่อมวลชนในการให้ข้อมูลข่าวสาร และสาระบันเทิงแก่ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมเช่นกลุ่มเด็กบ๊มอย่างเต็มที่ แต่กลุ่มเด็กบ๊มก็ได้อาศัยเครือข่ายการสื่อสารระหว่างบุคคลในการเอาชนะข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ตนเองประสบอยู่ ทางด้านเศรษฐกิจกลุ่มเด็กบ๊มมีการพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งในเรื่องที่พักอาศัย ข้าวของ

เครื่องใช้ และในเรื่องสื่อต่างๆ ส่วนทางด้านสังคม การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาต่อ การสมัครงาน และรายละเอียดปลีกย่อยทั้งในเรื่องความเป็นอยู่และระบบการทำงาน ประสบการณ์ของผู้มาอยู่ก่อนย่อมเป็นบทเรียนในชีวิตจริงที่มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้มาใหม่ และในทางจิตใจนั้น ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มย่อมไม่ว่าจะเป็น การพูดคุยกัน การได้ใช้สื่อร่วมกัน การไปเที่ยวพักผ่อน การจัดงานสังสรรค์ และการเดินทางกลับภูมิลำเนาาร่วมกันในช่วงเทศกาลสำคัญ เป็นการช่วยตอกย้ำอัตลักษณ์เดิม คือ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ทางถิ่นฐาน ที่สำคัญคือ ทำให้เด็กบิ้มเกิดความมั่นใจว่า ยังมีกลุ่มคนซึ่งเป็นพวกเดียวกับตนอยู่ใกล้ๆ ซึ่งสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ และกลุ่มคนเหล่านี้เองที่ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับคนในครอบครัวที่รออยู่ที่บ้าน

โดยสรุปแล้ว แม้ตัวเด็กบิ้มเองในฐานะผู้รับสาร จะมีศักยภาพในการเปิดรับสื่อ และเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการ แต่ในด้านโครงสร้างของสื่อ สื่อไม่ได้ช่วยให้เด็กบิ้มเหล่านี้เรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสังคมเมืองมากนัก สื่อกระแสหลักในสังคมมุ่งแต่การรับใช้กลุ่มคนในเมือง จนกระทั่งกลายเป็นการดึงให้กลุ่มเด็กบิ้มต้องยอมรับค่านิยมแบบคนเมืองมากขึ้นทุกขณะ กลุ่มเด็กบิ้มจึงต้องใช้เครือข่ายการสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งในการเชื่อมโยงตนเองกับอัตลักษณ์แบบเก่า และการเรียนรู้อัตลักษณ์แบบใหม่ เพื่อนำมาปรับให้การมองตนเอง และการเรียนรู้จักตนเองเกิดความสมดุล เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองได้มากที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย